

“Οι συνομιλίες μου με τον Γέροντα Σιλουανό συγκεντρώνονταν πάντοτε στο Πρόσωπο του Χριστού”

/ [Γνώμες](#)

Γέροντας Σωφρόνιος του Έσσεξ († 1993)

Ο Χριστός είναι το μέτρο όλων των πραγμάτων, πρόσκαιρων και αιωνίων, Θείων και ανθρώπινων. Για τον λόγο αυτό όλα, όσα προτίθεται να γράψω εδώ, θα προέρχονται από τη θεώρηση του Χριστού ως Θεανθρώπου. Η χριστιανική ανθρωπολογία μας δεν πρέπει να έχει αφηρημένο χαρακτήρα, αλλά να προσφέρει απαραίτητως θεμέλιο για όλη την εν τω Θεώ ζωή μας.

Δεν θα δίσταζα να ονομάσω την ανθρωπολογία αυτή ασκητική. Η εικόνα του Θεού

στον άνθρωπο είναι πολυδιάστατη. Μία από τις διαστάσεις της είναι η δημιουργική δύναμη, που εκδηλώνεται σε ποικίλες περιοχές: σε κουλτούρες όλων των ειδών, δηλαδή πολιτισμούς, τέχνες, επιστήμες. Στον πρωτόπλαστο δόθηκε η εντολή, με την είσοδό του στον φυσικό κόσμο, να εργάζεται σε αυτόν και να τον φυλάσσει (βλ. Γεν. 2,15). Ο φυσικός κόσμος είναι πλασμένος με τέτοιον τρόπο, ώστε ο άνθρωπος βρίσκεται στην ανάγκη να λύνει δημιουργικά τα προβλήματα που αδιάκοπα αναφύονται μπροστά του. Ωστόσο αυτά που απαριθμώ δεν εξαντλούν τον όλο άνθρωπο. Παράλληλα με την παραγωγή εκείνων που χρειάζεται ο άνθρωπος για τη συντήρηση της ζωής του επάνω στη γη, ανέρχεται από τις ατελείς μορφές στις τελειότερες, τις πνευματικές, που υπερβαίνουν όλα τα ορατά και τα πρόσκαιρα.

Στο επίπεδο των πρόσκαιρων, η δημιουργική ικανότητα κατευθύνεται προς τα κάτω, προς τη γη, για να οργανώσει τα ακατέργαστα δεδομένα της φύσεως, που αντιστοιχούν στις απαιτήσεις των αναγκών του ανθρώπου. Στην περίπτωση αυτή ο σκοπός κατορθώνεται στα όρια των φυσικών ικανοτήτων του ανθρώπου. Στη δεύτερη περίπτωση η δημιουργία κατευθύνεται προς τον ανώτερο κόσμο, όπου τα φυσικά χαρίσματα του ανθρώπου από μόνα τους δεν επαρκούν. Ως Πρόσωπο ο άνθρωπος διαθέτει ελεύθερη βούληση που εκφράζεται, όχι με την εκ του μηδενός δημιουργία κάποιου εντελώς νέου πράγματος που δεν υπήρξε, αλλά ως συμφωνία με τη θέληση του Θεού, του αληθινά Δημιουργού, ή ως διαφωνία προς το θέλημά Του (που αποκλίνει από το θέλημά Του ή και το απορρίπτει). Μόνο εκείνη η δημιουργία που συμπίπτει με το θέλημα του Ουρανίου Πατρός παράγει καρπούς που μπορούν να περάσουν στην αιωνιότητα· οτιδήποτε άλλο καταλήγει στο μη ον: «Πάσα φυτεία ην ουκ εφύτευσεν ο Πατήρ Μου ο ουράνιος εκριζωθήσεται» (Ματθ. 15,13).

«Εγώ ειμί η άμπελος, υμείς τα κλήματα. Ο μένων εν Εμοί καγώ εν αυτώ, ούτος φέρει καρπόν πολύν, ότι χωρίς Εμού ου δύνασθε ποιείν ουδέν. Εάν μη τις μείνη εν Εμοί, εβλήθη έξω ως το κλήμα και εξηράνθη, και συνάγουσιν αυτά και εις πυρ βάλλουσι, και καίεται» (Ιωάν. 15,5-6). Για να γίνει ο άνθρωπος συνεργός του Θεού στη δημιουργία του κόσμου, πρέπει αδιάκοπα να αγωνίζεται για την κατά το δυνατόν καλύτερη γνώση του ιδίου του Θεού. Η πορεία αυτή της αναβάσεως στη γνώση του Θεού είναι επίσης δημιουργική πράξη, ιδιαίτερης όμως τάξεως· σκοπός της είναι η συμμετοχή στην αιώνια δημιουργική πράξη του Πατέρα, η απόκτηση της έσχατης τελειότητας με την παραμονή στο ρεύμα της Θείας Αιωνιότητας, όπου πρώτος εισήλθε ο Χριστός-Άνθρωπος. Ο χριστιανός στη δημιουργική αναζήτησή του εγκαταλείπει όλα όσα φέρουν σχετικό και παροδικό χαρακτήρα, για να παραμείνει στα μη παρερχόμενα. Στα όρια της γης η τελειότητα δεν είναι εντελώς πλήρης. Και όμως την αποκαλούμε τελειότητα. Μιμούμενοι τον Χριστό

που είπε «Εγώ απ' εμαυτού ποιώ ουδέν, αλλά καθώς edίδαξέ με ο Πατήρ Μου, ταύτα λαλώ» (Ιωάν. 8,28), και εμείς πρέπει να αγωνιζόμαστε για το ίδιο, σύμφωνα με την παρατήρηση του Γέροντα Σιλουανού: «Οι τέλειοι δεν λένε τίποτε αφ' εαυτού τους... Λένε μόνο ό,τι τους δίνει το Πνεύμα». Αυτή λοιπόν είναι η αληθινή δημιουργία, η ανώτερη από όλα εκείνα που είναι εφικτά για τον άνθρωπο.

Όχι παθητικά, αλλά με δημιουργικό αγώνα βαδίζει ο άνθρωπος προς αυτό τον άγιο σκοπό, χωρίς ποτέ να λησμονεί ότι δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να δημιουργήσει για τον εαυτό του θεό «κατ' εικόνα του», κάτι που πολλοί φιλόσοφοι ή ακόμη και θεολόγοι κάνουν. Όλο το παρελθόν μου με ωθούσε κατά φυσικό τρόπο στη σκέψη για τη δημιουργία στις διάφορες εκφάνσεις της, όπως επίσης και για το νόημα της. Τώρα θα ήθελα να διηγηθώ με συντομία πως η ενασχόλησή μου με τη ζωγραφική με οδήγησε στην προσευχή. Μιλώ για πραγματικά συγκεκριμένη περίπτωση. Κατά τις ημέρες της νεότητάς μου, κάποιος Ρώσος ζωγράφος, που έγινε στη συνέχεια διάσημος, με προσείλκυσε προς την ιδέα της καθαρής δημιουργίας, έχοντας στραφεί προς την αφηρημένη τέχνη. Δύο ή τρία χρόνια υπήρξα θύμα της έλξεως αυτής, που με οδήγησε στην πρώτη θεολογική σκέψη που γεννήθηκε μέσα μου.

Χαρακτηριστικό κάθε «καλλιτέχνη» (δηλαδή κάθε εργάτη της τέχνης) είναι να προσλαμβάνει το είναι στις μορφές της τέχνης του. Έτσι και εγώ αντλούσα ιδέες για τις δικές μου αφηρημένες μελέτες από εκείνο που μου παρείχε η πραγματικότητα του περιβάλλοντός μου: οι άνθρωποι, η βλάστηση, τα κτίσματα, οι απροσδόκητα αλλόκοτοι συνδυασμοί σκιών από τον ήλιο ή τις ηλεκτρικές λάμπες επάνω στο πάτωμα, τους τοίχους, τις οροφές και πολλά άλλα. Με τη φαντασία μου δημιουργούσα εικόνες, αλλά με τέτοιον τρόπο, ώστε να μην είναι όμοιες με τίποτε που υπάρχει πραγματικά στη φύση. Με τον τρόπο αυτό, νόμιζα ότι δεν είμαι αντιγραφέας φυσικών φαινομένων, αλλά δημιουργός νέων καλλιτεχνικών (εικαστικών) γεγονότων. Ευτυχώς αντιλήφθηκα ότι σε μένα, τον άνθρωπο, δεν δόθηκε να δημιουργώ «εκ του μηδενός», όπως ο Θεός δημιουργεί με μοναδικό τρόπο. Από την εμπειρία αυτή μου έγινε σαφές ότι κάθε ανθρώπινη δημιουργία προϋποθέτει μία ήδη προϋπάρχουσα. Δεν μπορούσα να χαράξω ούτε μία γραμμή, ούτε να δημιουργήσω κάποιο χρώμα, που πουθενά αλλού δεν υπήρχε. Ο αφηρημένος πίνακας μοιάζει με εγγραφή λέξεων που ηχούν πρωτότυπα, αλλά ποτέ δεν εκφράζουν πλήρες νόημα.

Η δημιουργία παρουσιαζόταν σε μένα ως αποσύνθεση του είναι, πτώση στο κενό, στο παράλογο, επιστροφή στο «μηδέν», από το οποίο μας κάλεσε η δημιουργική πράξη του Θεού. Τότε εγκατέλειψε ο νους μου τη μάταιη απόπειρα να δημιουργήσει κάτι εντελώς νέο, και το πρόβλημα της δημιουργίας στη συνείδησή

μου συνδέθηκε με το πρόβλημα της Γνώσεως του Είναι. Και μου συνέβη κάτι θαυμαστό· σχεδόν όλος ο κόσμος, κάθε ορατό φαινόμενο, έγινε μυστήριο, ωραίο και βαθύ. Και το φως έγινε άλλο• χαίδευε τα αντικείμενα, τα περιέβαλλε κατά κάποιον τρόπο με στεφάνι δόξας, μεταδίδοντας σε αυτά παλμούς ζωής που δεν απεικονίζεται με τα μέσα που διαθέτει ο καλλιτέχνης. Γεννιόταν μέσα μου η επιθυμία να υποκλιθώ με ευλάβεια μπροστά στον πρώτο καλλιτέχνη, τον Δημιουργό του παντός, με τον πόθο να Τον συναντήσω, να διδαχθώ από αυτόν, να γνωρίσω πώς Αυτός δημιουργεί.

Οι συνομιλίες μου με τον Γέροντα Σιλουανό για την προσευχή και για οποιοδήποτε άλλο θέμα συγκεντρώνονταν πάντοτε στο Πρόσωπο του Χριστού, του μοναδικού Διδασκάλου με απόλυτη αυθεντία. Αυτός μας έδωσε «υπόδειγμα» για όλα (βλ. Ματθ. 23,8-10- Ιωάν. 13,13-15). Και ο Γέροντας δίδασκε να κοιτάζουμε προσεκτικά πως Εκείνος, ο Υιός του ανθρώπου, ενεργούσε. «Αμήν, αμήν λέγω υμίν, ου δύναται ο Υιός ποιείν αφ' Εαυτού ουδέν, εάν μη τι βλέπη τον Πατέρα ποιούντα· α γαρ αν Εκείνος ποιή, ταύτα και ο Υιός ομοίως ποιεί. Ο γαρ Πατήρ φιλεί τον Υιόν και πάντα δείκνυσιν Αυτώ α Αυτός ποιεί, και μείζονα τούτων δείξει Αυτώ έργα, ίνα υμείς θαυμάζητε» (Ιωάν. 5,19–20). Αλλά ο μονογενής Υιός, γενόμενος Υιός Ανθρώπου, ομοιώθηκε σε όλα με μας (βλ. Έβρ. 2,17- Φιλιπ. 2,7). Συνεπώς όλα, όσα Εκείνος λέει για τον Εαυτό Του ως Υιό Ανθρώπου, εφαρμόζονται στον καθένα από μας. Αν εμείς παραμένουμε στον Υιό, τον οποίο αγαπά ο Πατέρας, τότε και εμείς είμαστε υιοί Του, επίσης αγαπημένοι (βλ. Ιωάν. 16,27), και Αυτός θα μας τα δείξει όλα: τί δημιουργεί και πώς δημιουργεί. Αλήθεια, εν Χριστώ έχουμε κληθεί να γίνουμε μέτοχοι όλης της δημιουργικής Πράξεως του Θεού και Πατρός μας.

Η οδός προς την τελειότητα αυτή έχει ως εξής: Το πνεύμα του ανθρώπου αποχωρεί από την αναρίθμητη ποι–κιλομορφία των φαινομένων του φυσικού κόσμου, και με όλη τη δύναμή του στρέφεται προς τον Θεό. Και αυτό είναι το όριο του ανθρώπου επάνω στη γη. Όταν όμως, μετά την έξοδό της η ψυχή ανεβαίνει προς τον Θεό για αιώνια σε Αυτόν και με Αυτόν διαμονή, τότε μέσα στο «Είναι» αυτό έρχεται η γνώση και η είσοδός μας στην Πράξη δημιουργίας από τον Θεό όλων των υπαρκτών. Αρραβώνα της καταστάσεως αυτής αποτελεί το χάρισμα της θαυματουργίας. Κατά τον λόγο του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου: «Ο Θεός σκέφτεται τον κόσμο και ο κόσμος υπάρχει». Και οι άγιοι τελούν τα θαύματα όχι με φυσική επενέργεια επάνω στη φύση, αλλά στην προσευχή τους προς τον Θεό «σκέφτονται το ποθούμενο και αυτό πραγματοποιείται».

Πηγή: Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), «Το Μυστήριο της χριστιανικής ζωής», σ. 174-179. Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ